

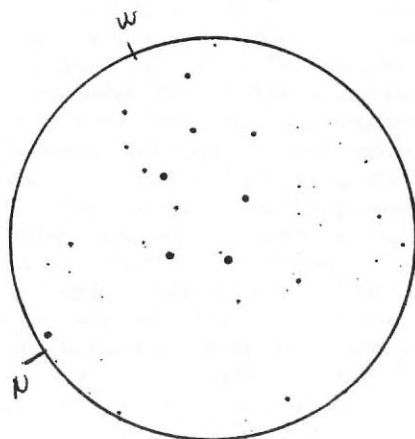
csillaggazdag, talán fele tartozik a halmazhoz. Aszterizmusokban gazdag, csillagívek látszanak benne, emellett egy nagy H-alak és egy trapéz. Kódösséget nem láttam benne. Az egész halmaz — csillagszegénysége ellenére — látványos objektum. (Sánta Gábor, 1999)

12 T, 40x: Kb. 1°-nyi méretű halmaz. Szétszórt, csillagokban nem túl gazdag, tagjai 5^m–11^m közötti fényességűek lehetnek. A β Oph felett helyezkedik el, könnyen rátalálni. Néhány csillagív teszi érdekessé a halmazt. Szabad szemmel egy ködös folt. (Hamvai Antal, 1993)

15,4 T, 75x: A nyílthalmaz nagyon szétszórt, a látómezőbe kb. 2/3-ad része fér el. Kb. 15 fényesebb tagja 8–9 magnitúdó fényességű. (Kónya Béla, 1997)

19 T, 32x: Hatalmas halmaz, ami szinte az egész LM-t kitölti. Kb. 20–25 tag látható, 12–13 magnitúdóig. A halmaz közepén egy kis Hercules csillagkép helyezkedik el. (Pap Csaba, 1992)

19 T, 42x: Igen nagy méretű nyílthalmaz. Kevés csillagot tartalmaz, amelyek betöltik az egész 52 ívperces látómezőt. Kb. 10–13 fényesebb csillagot lehet látni, a többi halvány, vagy alig látszik. Az alakja nem hasonlítható semmi jellegzetes látványhoz. (Csillag Attila, 1996)

12 T 40x LM= 84'

BERKÓ ERNŐ

Késő őszi böngészés a Taurusban

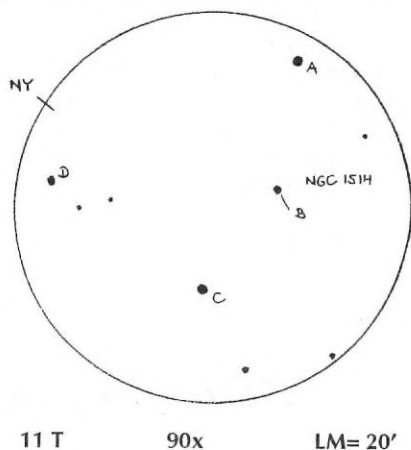
November közepén is, decembertől pedig már igen feltűnő a K-i, DK-i égen egyre magasabbra kerülő Taurus. Az észlelői „ismeretszerzésben” még kevésbé járatos amatőrök kapásból sorolják a leginkább látványos és észlelt mély-ég objektumokat; így az M1 Rák-ködöt, a Plejádokat — magyarul Fiastyúkot — annak nevezetes ködeivel (pl. Merope). S bizonyosan hozzátesszük, hogy a csillagkép jellegzetessége a „V” alakot formáló Hyadok, ami maga is csillaghalmaz, jóllehet nem kapott Messier számat...

Persze ezeken kívül is sokan ismerik a csillagkép jónéhány fényes halmazát; az NGC 1657, 1746-ot, vagy az Orion határán fekvő két, kissé halványabb halmazt az NGC 1807-et és NGC 1817-et. Ezek kisebb távcsövekkel is elérhetőek, s a korábbi években a rovat között róluk feldolgozást.

A változócsillag észleléssel (is) foglalkozó észlelők a közismert RV Tau, RR Tau mellett bizonyára jól ismerik a T Tau-t (INT irreguláris vált. 9,4-13 m), amely az utóbbi években alig változtatta fényességét, azonban „felelős” a tőle alig 3'-re található NGC 1554-5 RF megvilágításáért. Valójában a T Tau-t a köd körbeöleli, de vizuális észleléssel csak a fent jelölt kb. 3'-re fekvő íve látható egyértelműen. D.J. Eicher „Univerzum” c. kiadványában 30 cm, vagy nagyobb műszert ajánlott a sikeres megpillantáshoz, azonban kiváló észlelési körülmények között elérhető akár

12,5–15 cm-es távcsövekkel is, míg e sorok írója 1994 dec. 2-án egy keményebb hidegfront utáni igen jó átlátszóság mellett, igaz elsősorban EL-sal látta meg a szakirodalomban Hind-féle változó ködként emlegetett objektumot. Ennél és a hasonló jellegű DF, RF ködöknél valóban elsőrangú követelmény a kitűnő — páramentes — égi háttér, hiszen a novemberre oly jellemző alattomosan kezdődő párasodás egyrészt „elnyeli” a halványabb ködfoltokat, másrészt fényesebb csillagok körül gyönyörű RF ködöket produkál... Ezt természetesen nem a gyakorlott megfigyelők felé írom le, inkább azoknak a jóhiszemű kezdő észlelőknek, akik éppen ilyenkor szokták „meglehetően könnyedén” látni a Plejádok csillagai körüli ködösséget. A távcső tubusán lecsapódó vízpára amúgyis jelzésértékű, de egyszerű kontroll: az ilyen esetekben állítsunk be a távcső LM-be egy kb. hasonló fényességű csillagot, s ha az is ködös, akkor aznap estére mellőzzük a „ködkeresést”. Főleg az olyanokét, amelyek csillagokkal társultak. Helyette lehet halmazokat, kettősöket, változókat észlelni, sőt az enyhén páras időben a bolygók is meglehetősen sok részletet mutatnak, hiszen a kezdődő páraság a légköri nyugtalanság csökkenésével szokott párosulni.

Ma már szerencsére elég sok észlelő rendelkezik valamilyen mély-ég szűrővel. Ezek ugyan még mindig elég drágák, de az is igaz, hogy jó egy nagyságrenddel javítják az egyébként vizuálisan (szűrő nélkül) csak kínkeservesen elérhető ködök látványát. Igaz ez a fent említett Hind féle ködre, vagy a Taurusban szép számmal található kisebb-nagyobb RF, s egyéb ködökre, így pl. az IC 359, IC 2087-re, s a csillagkép egyetlen elég fényes planetárisára, az NGC 1514-re, ahol a $9^m,7$ fényes központi csillag szinte elnyomja a $10^m,8$ fényes, de majd 2' felületű PL ködösségét. Erről a planetáris ködről bemutatjuk Ladányi Tamás 1997-es észlelését, melyet 11 cm-es távcsővel végzett.

Hasonló, bár ennél is kényesebb a 41 Tau körüli RF köd.

Végezetül egy érdekességet említenék. P. Brennan: „Az eltűnt nyílthalmazok esete” c. cikkében (1978, Szentmártoni Béla fordítása) az NGC 2026 NY-t említi „ilyenek” — 2000-es koord.: 0543,1+2007. Sem az Uranometria, sem a Sky 2000 nem jelöli, de még az ATC sem! Ugyanakkor a szerző 10'x7' kiterjedésben 35 csillagot; 9^m és halványabbakat csomókba „rendeződve” írja le az objektumot. Tény, hogy az RNGC (Sulentic–Tifft 1973) szerkesztői valóban „nem létezőnek” minősítettek jelentős számú nyílthalmazt, mivel Dreyer valamennyi eredeti objektumát kizárólag fényképek alapján azonosították. Így a hosszú expozíciójú képeken a megnövekedett számú háttércsillagok közt számos durva, vagy „szegényes” halmaz olvadt a háttérbe.

Mindenesetre valóban érdekes lenne a megjelölt koordinátán; OST 118 kettős és az Y Tau (viszonylag fényes SRA változó) ívében az elkallódott égi báránykát beazonosítani, megtalálni... A kereséshez és a Taurus bármely objektumának észleléséhez sok derült éjszakát kíván:

PAPP SÁNDOR